

VAREMANGEL, SORTBØRS OG VAGTVÆRN

Kriminaliteten steg, men i forhold til den minimale risiko, der var ved at begå forbrydelser, må man sige, at i almindelighed var stigningen ikke katastrofalt stor. Danskerne er normalt et disciplineret folkeslag.

Da Politiet blev deporteret, oprettedes kommunale vagtværn, som bevæbnet med knipler forsøgte at opretholde en form for lov og orden. De ryddede godt op i sortbørsmiljøet og dæmpede trods alt gemytterne. Jeg syntes, det var gæve folk. En eller to gange måtte jeg under flugt stjæle folks cykler og kunne blot give besked om, at de kunne finde den igen på en vagtværnsstation. Men mange dagligvarer – især tøj – var blevet uerstattelige, f.eks. betød et par mistede underbukser, at man måtte gå med røven bar. Tørrekældre og tørrelofter blev derfor et eftertragtet mål for de små tyveknægte. I ejendommene og i kolonihaver – overalt oprettede beboerne lokale vagtordninger, hvilket fik nogle utilsigtede virkninger for os.

Hvis vi skulleuset i depoter for at hente vore »varer«, følte vi, at folks øjne fulgte os, hvilket var en unødig forøgelse af risikomentet. Logier kneb det ofte med. En vinternat blev jeg overrumplet af et hold kæmpestore mænd med drabeligt kæppe, mens jeg frysende som en våd hund sov i et kolonihavehus. De var frygtindgydende, men jeg nåede lige at få skydejernet frem og holde dem i skak. Selv om de forsikrede mig om, at de var gode nok, og at de ville passe godt på mig resten af natten, og at jeg trygt kunne sove videre, turde jeg ikke tage chancen. Jeg måtte ud i nattekulden igen. Tidligere under Besættelsen kunne man lukke sig ind på en trappe og lægge sig på øverste etage, den gik ikke mere.

Frygten for sygdomme som tyfus og kolera gjorde, at rotter, lus og andre skadedyr blev bekæmpet gennem kampagner. Den personlige hygiejne led under, at man ikke havde sæbe og varmt vand. Store kampagner for vaccinerings blev også gennemført.

Sæbe var en mangelvare, og derfor var det noget af en præstation at kunne holde sig fri for lus og lopper. Folks hygiejne havde trange kår, og det krævede sit at stå i et isnende koldt køkken og vaske sig i koldt vand på de mere intime steder med logifolkene omkring sig. Situationen blev understreget af reklamerne for de mange aflusningsmidler, der var kommet på markedet. Fik en forretning varer, opstod der lynhurtigt en kø, og danskerens køkultur blev udviklet til det sublime.

Erstatningsvarer dukkede op i alle afskygninger. Pelse, som var fabrikeret af indfangne hunde og katte, kunne ses i forretningerne. Noget beklemmt, måtte en forretningsejer give en kunde ret i, at den ulvepels, han var ved at prakke hende på, godt kunne have været naboens schæferhund, som længe havde været savnet.

Sko til damer, fremstillet af fiskeskind, var blot et af de mange påfund. Kaffeerstatning blev fremstillet af alt fra cikorierødder til roer. Selv tørrede æbleblade fik værdi. De kunne bruges til at lave te med, eller man kunne stoppe dem i piben. Krydderier eksisterede ikke, og jeg præsterede allerede i 1942 at krydre min slagtermesters hjemmelavede medisterpølse med ristede, knuste selleri, som vi kaldte peber.

Folk avlede tobak med meget skiftende resultater, og lugten var ikke til at tage fejl af. Flere faldskærmsfolk blev taget på lugten

fra deres engelske cigaretter. Gammelt strikketøj blev trevlet op, og mange aftener sad man og vandt garnet op, så det var strikkeklart. Cottoncoats blev syet af gamle lagner. Klude blev skåret i strimler, nærmest pulveriseret og brugt som vat.

Da krigen sluttede, stod man med børn, der ikke kendte til førkrigsbegreber som appelsiner, bananer og chokolade. Det krævede megen overtalelse flere år efter krigen, at få dem til bare lige at smage. Morsomt var det, når børnene til forældrenes undren gav udtryk for, at de ikke kunne lide de længe savnede lækkerier.

ALLWAYS I BOYESGADE

Som tidligere nævnt bad Niels mig tage dækningen og fik mit tilsagn, der var ikke de store problemer for mig i det. Vi – og det var især Petters folk – arbejdede ihærdigt på at gøre en varevogn til en kørende mine ved at montere den med 90 kg sprængstof klar til Heinkels værksteder på Orlogsværftet (vistnok).

Jeg blandede mig mindst muligt i Niels' planlægning af Allways. Bilen blev afleveret, og vi havde gjort det, vi blev bedt om, og interesserede os ikke mere for den. Vi hørte ikke mere til den før i de glade befrielsesdage.

Allways fremstillede dele til natjagere og de frygtede V-2 fjernstyrede bomber, der hærgede Englands civilbefolkning. Ordren til at smadre fabrikken kom direkte fra de allieredes hovedkvarter.

KK's afdeling havde ved nytårstide smadret en anden radiofabrik ved navn Torotor, som også fremstillede V-2 dele, og Bopa modtog en tak fra de allierede for godt udført arbejde.

Niels fortalte mig en dag om enkelthederne i sin plan. Han ville smide en ladning på 12 kg ind over et hegn, således at den landede foran en port. Bag ved denne på en afsats var anbragt en vagt med maskingevær, der kunne beskyde hele Boyesgade. Derefter skulle angrebsholdet rykke frem med tre ladninger på i alt 75-95 kg.

– Det er jo et ret højt hegn, og afstanden fra gaden og ind er vel 4-5 meter. Tror du, at du kan klare det? Spurgte jeg.

– Jo, det mente han nok, fordi han i længere tid havde trænet i Fælledparken, hvor han havde afsat de samme afstande og højder som i Boyesgade.

Straks gjorde jeg Niels opmærksom på, at måske ville han nå

at slippe pakken, men det mest sandsynlige var, at han – så snart han tændte lunterne – ville befinde sig i nærmest et bengalsk fakkellys, og vagterne kunne ikke undgå at ramme på den korte afstand. Jeg fortalte om mine erfaringer fra taget på Tankstelle. Her havde ikke været det samme buldermørke, og afstanden var større. Hans chancer for at overleve var små, endog meget små.

– Kan jeg låne nogle af dine folk til at dække mig?

Han fik så to af de bedste folk, nemlig Palle og Torben. Personligt instruerede jeg dem om, at Niels' chancer for at overleve helt og fuldt lå i deres hænder. De skulle holde vagterne dækket og beskyde vinduerne ned mod gaden uafbrudt. Der måtte ikke være ophold i deres ild, og de måtte ikke skifte magasiner samtidigt.

Imellem sig skulle de have en spand vand til at køle maskinpistolerne af i, eller bære handsker, så de ikke brændte sig på dem.

De skulle ikke spare på krudtet, og de behøvede ikke at tænke på at få de tomme magasiner med sig, dem kunne de bare smide fra sig. Det drejede sig simpelthen om at holde vagterne væk, så Niels overlevede.

KLAR TIL AKTION

Folkene var på plads. Ventetiden før en aktion var en stor belastning – bare at vente og vente med den overbevisning, at denne gang slipper du nok ikke levende fra det. Det her var sgu' for barskt. To af kammeraterne fortalte mig, at da de var på vej til Allways, blev de meget enige om, at kunne de nå frem igennem murbrokker, støv og skyderi med bomberne og få dem tændt, så nåede de næppe mere i dette liv.

Niels og jeg mødtes; dækningen var på plads. Folkene, der skulle dække ham fra lejlighederne lige over for vagternes vinduer, havde lukket sig ind.

Beboerne var anbragt i soveværelset med dynerne godt oppe om ørerne. Der var pyntet og dækket op til en fødselsdagsfest – men drengene havde båret det hele ind i soveværelset og sagt, at det måtte de vente lidt med. De kunne holde fødselsdagsfesten bagefter, hvis det hele altså ikke var smadret.

Under en gadelygte stillede vi urene, så sekundviserne gik nøjagtigt ens. Urene blev stillet med de andre kammeraters.

Nu var vi klar. Hæsblæsende dukkede en kammerat op fra en af dækningsgrupperne; man har observeret strejfer, tysk feltgendarmeri med cykler – ialt omkring 40 mand. Der var fuld enighed mellem os ledere om at aflyse.

Folkene knurrede, det var bare om at få det overstået, og var planen ikke tabt på gulvet nu? Folk ville jo snakke. Kunne vi gentage spøgen?

BRONDBYØSTER

Ibs og KK's afdelinger skulle mødes med Brandt på Skt. Thomas Plads. Niels og jeg var der fra Ibs afdeling. Brandt luftede sin utilfredshed med, at vi endnu ikke havde bulet Allways, han blev rykket fra de allieredes hovedkvarter. Vore forklaringer med feltgendarmerne ville han ikke acceptere, og han betegnede os nærmest som vatpikke. Der faldt knoppede ord, og Niels tilbød at trække sig ud af det hele.

Lidt senere dukkede KK op sammen med en fyr, jeg ikke kendte, Hugo Horwitz, kaldet »Uffe«. De var stolte, og lidt pralende berettede de om en Gestapovogn, som de havde gennemhullet og dræbt alle ombordværende – og om hvordan de kørte rundt i Københavns gader med en lastvogn med meget lave kæpskinner (sider) for at jage Hipofolk.

Sammen med Uffe og KK gik Brandt et lille stykke væk, mens vi bare stod og gloede. Da de havde snakket et stykke tid, drejede Brandt hen til mig:

– Hvor mange maskinpistoler kan du skaffe, og hvor meget ammunition har du? – Seks maskinpistoler med tre magasiner til hver, svarede jeg

– Godt, siger Brandt, kan du være ved jernbaneoverskæringen i Brøndbyøster inden for en time?

– Du kan kun låne dem, men jeg skal have dem og hver eneste pløk tilbage.

– Det er klart, jeg garanterer dig, at du får alt tilbage.

– Men det vil være meget svært for mig at nå det, for depotet bliver ødelagt, hvis jeg tramper for meget rundt.

– Vil du prøve, John? Op på cyklen og af sted.

I Smallegade holdt den første lastvogn på min vej, den havde presenning og var læsset med Marie Kiks. Chaufføren stod inde i en forretning, jeg gik ind og viste ham diskret min skyder:

– Jeg vil godt lige snakke med dig, vil du lige gå med ud?

Ude fortalte jeg ham, at jeg skulle bruge bilen, et gammelt lig, men den eneste i miles omkreds. Den var bedre end ingenting, og jeg bad ham fylde generatoren op, for jeg skulle langt. Han gjorde sit yderste, og viste mig, hvor han havde nogle småsække med brænde liggende. Jeg fik nogle småfiduser om, hvordan dette tekniske vidunder fungerede.

Jeg var lidt usikker på vejen – det tænker man nok ikke på i dag – men Brøndbyerne lå dengang ude på landet. Det var ikke et sted, man kom hver dag. Da jeg passerede jernbanen var der ingen tvivl; masser af vore folk, og masser af lastbiler på en mark. Næppe var jeg svinget ind, før vore folk stormede hen for at få del i maskinpistolerne.

Med min egen »private« under kappen løb jeg ned mod et ledvogterhus. Et langt godstog standsede, og straks begyndte et voldsomt skyderi. Jeg sprang ned i en grøft og kravlede på maven hen mod et hus. Her skimtede jeg en kammerat, der var ramt – ingen tvivl om det – han lå ubevægelig. Jeg kravlede hen til ham, fik ham trukket ind bag muren og lukkede skjorten op.

Kuglen havde ramt præcist i hjertet – akkurat som på skiven på skydebanen. For hvert af hjertets pumpeslag skiftede ansigtskuløren. Det mindede mig om lamellerne i en persienne, hvor ansigtskuløren i øverste lamel var lidt mere farvet for derefter ligesom i små hop at rulle ned og for hvert hop at blive lidt blegere. Til sidst var han kridende hvid. Skjorten havde jeg krænget til side. Ved skuddets indgang kom ikke meget blod ud.

Noget fjollet, måske snarere desperat, stak jeg en finger i skudhullet. Jeg ikke bare så ham dø, jeg følte med fingeren i hullet hjertet slå et hop og standse.

Dette var en smuk død. Når man skal af med livet, kunne det ikke ske mere nænsomt.

I grøften stod KK oprejst som et fyrtårn, jeg masede sammenkrøben fremad: – Hvor i Helvede skyder de fra?

– Fremad! Kommanderede KK og viftede som en anden trafikbetjent med armen. Lidt derfra så jeg Uffe med en krykstok i den ene hånd og en maskinpistol i den anden. Kravlende over marken i et slemt pløre, masede vi os frem mod det sted, hvor vi formodede, at der blev skudt fra. Man havde observeret os.

I skjul bag en buksbombhæk ca. 30 cm høj lå vi og spejdede ud gennem busken. Jeg havde en sikker pejling på vognen. Klam-Terkel lå 5-6 meter foran os, lidt ude til siden. Han var låst helt fast, en tysk skytte stod med ham på kornet. Hver gang han rørte sig det mindste, piskede kuglerne ned omkring hans fødder. Jeg skreg til ham: – Få hælene ned!

Uffe skulle nu dække mig, mens jeg ville forsøge at lempe håndbomber ind ad en luge i den godsvogn, soldaterne skød fra. Når håndbomben var slået an, talte man: »...een-og-tyve, to-og-tyve, tre-og-tyve« – og så af sted med den. Jeg talte altid »... en bajer, to bajer...« det giver lige så nøjagtigt tiden, og det var ligesom hyggeligere. Jeg holdt den »en bajer« mere og ganske rigtigt; den ramte lige ved siden af lugen, faldt næsten til jorden og sprang. Ingen virkning. Godsvognens brædder var for tykke til, at splinterne kunne gå igennem, det samme gjaldt makinpistolernes kugler.

Jeg satte min skihue på løbet af maskinpistolen og stak den op over hækken, straks peb en byge over vore hoveder.

– Uffe kan du se, hvorfra de skyder? – Nej.

– Er du klar, så prøver jeg med en håndgranat mere.

Uffe fyrer som en rasende, håndgranaten sprang lige ved lugen, men uden nogen virkning. De skød stadig på os. Mens vi lå og hyggede os i pladderet, konverserede vi, som man gør i de bedre kredse. Uffe og jeg præsenterede os for hinanden.

– Jeg hedder Uffe, hvad hedder så du? – John.

– Er det dig, der også bliver kaldt Lille John?

– Jamen, så kender jeg dig godt, jeg har hørt så meget om dig. Hvad synes du så om dette her, Lille John? – Jeg synes, det er noget slemt lort. – Det må man vist give dig ret i

– Brandt kom nu løbende og sprang fra tag til tag på godsvogne, men opgav og vendte om. Tykke Gert, som havde stjålet toget inde på Godsbanegården forklædt som lokomotivfører, var sprun-

get af, så snart han kunne se sit snit til det. På den modsatte side af os var en tysk soldat noget senere sprunget ud, hoppet op i lokomotivet og havde sat toget i gang. Stille og roligt dampede det af med over en million dejlige 9 mm patroner.

Endnu en gang kunne vi skrive to sabotørers liv på den liste, som bærer overskriften: Ofre for den skæve våbenfordeling. En anden kammerat var nemlig dræbt af et skud gennem hovedet på den modsatte side af toget. Vort næste problem var nu at komme ind til byen ude fra det åbne bondeland. Vi løb op til bilerne.

Min Marie Kiksevognen var et sørgeligt syn. Røgen sivede ud af skudhullerne i generatoren, på ladet var blikdåser gennemhullet, striberne af pulveriserede kiks understregede kun, at det ikke var løst krudt, der var brugt i dag.

Turen tilbage på ladet af lastbilen var præget af nederlagstemningen og vor håbløse situation.

Aldeles ubeskyttede lå vi der og klamrede os fast. Ved en vejspærring ville vi være prisgivne – fjø for Satan, sikke et blodbad, det kunne blive. Vi var tikkende bomber; skulle noget ske, ville alle slås, til de ikke kunne mere.

Vi var som rotter i et hjørne, vor eneste chance var at rive så mange prøjsere med os på den sidste rejse, som overhovedet muligt. Alle kendte vilkårene, alle var kolde, og alle ville kæmpe for at overleve.

Vi kom tilbage i sikkerhed, og nogle dage senere fik jeg mit lån tilbagebetalt, men »akademikerne« overlod det til smedelærningen at gøre dem rene og funktionsdygtige igen. Den dag i dag er jeg sur på KK over, at jeg skulle gøre rent efter ham. Der var ingen renter i form af en ekstra tilbagebetaling af ammunition.

Det var en mangelvare, og KK's afdeling brugte jo rigeligt selv. Forhistorien om den fatale aktion var, at Tykke Gert med sit stjålne tog fyldt med ammunition var blevet standset på Valby Station. Her måtte han passivt se på, at vogne med tyske elitesoldater blev koblet på. Han var udmærket klar over, at det ville ændre hele aktionen og overvejede igen og igen, om han skulle undlade at stoppe og bare køre videre.

Efter krigen har Gert mange gange – også offentligt – gjort rede for, at han her begik sit livs største fejl.

En fejl, som kostede to af hans kammerater livet. I alle de mange år, der siden er gået, har Gert haft det skidt med sine selvbefrejdelser, men efter mit øjemål helt uden grund. Det er altid nemt bagefter at sidde tilbagelænet på sin flade, kigge i bakspejlet og sige, man skulle bare have... Sådan er livet ikke. Han havde nogle valgmuligheder, han gjorde det, han fandt bedst i det øjeblik, beslutningen skulle træffes. Han valgte forkert, men han har ingen grund til at bebrejde sig noget som helst.

Sådan er krig. Absolut uden mening. De to kammerater, der satte livet til på grund af den skæve våbenfordeling var: Ebbe Rørdam og Kaj Jensen. Få dage senere mistede også Klam Terkel livet under en likvidering. Hans pistol klikkede, fordi han brugte tyske 9-millimeter patroner. De tre meningsløse tab skete på det tidspunkt, hvor to millioner fejlfri, svenske 9 millimeter patroner var gemt af vejen som led i den skæve våbenfordeling.

VI ER KLAR IGEN DEN 21. MARTS 1945

Om aftenen skulle Always sprænges. Dagen var afsat til møder med mine grupper for at få de sidste detaljer på plads. Om formiddagen mødtes jeg med Palle ved Grundtvigsvej midt mellem Den Franske Skole og Shellhuset. Pludselig hørte vi ubestemmelige drøn, bragen og hidsig motorlarm fra flyvemaskiner, der strøg ned over hustagene. Sirener satte i med deres hyl. Vi skiltes, og jeg søgte over mod Frederiksberg Allé.

Hele kvarteret var som skjult af en tæt, tæt tåge og indhyllet i kalkstøv, der trængte ind alle vegne. Vi kunne ikke se en hånd for os, og vi hev efter vejret. Kraven op om ørerne og skihuen godt ned – havde jeg dog bare haft et halstørklæde at binde for munden. Støvet af fint grus sad i øjnene og i svælget – videre, hvad er der sket? Fra mund til mund lød det, at de havde ramt en skole fuld af børn, Den Franske Skole.

RAF BOMBER SHELLHUSET

Bombningen af Den Franske Skole var en ulykke, opstået fordi den førende engelske maskine ramte en DSB-signalmast under indflyvningen mod Shellhuset og styrtede ned, hvilket fik de andre maskiner til at udløse bomberne, hvoraf nogle ramte skolen.

Baggrunden for bombningen var, at flere medlemmer af Frihedsrådet sad arresterede på Shellhuset.

Og da store dele af regionsledelserne var sat ud af spillet, frygtede man, at tyskerne nu var i stand til at lamme og tilintetgøre hele modstandsbevægelsen. Derfor bad denne de allierede om at bombe Shellhuset.

Men det blev en katastrofe uden fortilfælde i Danmark – med en befolkning, der desperat gjorde sit yderste for at hjælpe i nødens stund. Kalkstøvet og røgen fra brandene var kvælende, selv ved den mindste anstrengelse pustede, stønnede og gispede vi for at få luft. Mænd og kvinder strømmede til. Uden at tænke på den risiko, de løb, trængte de ind i ruinerne, hvor hele mure endnu stod og vaklede.

Det halve af bygningen var styrtet ned, og højt oppe på en trappeafsats stod en ældre nonne. Det meste af hendes tøj var flået af. Hun bad ikke om hjælp til sig selv, hun råbte ned, hvor hun troede, børn lå begravet under murdyngerne. Om det var bagved eller ude til siden, aner jeg ikke, det brændte, og enhver tanke om at nærme sig det flammende bål og den kvælende røg var på forhånd udelukket. Heden var uudholdelig. Det var umuligt at orientere sig og se ud for murstøv og røg.

Hurtigt formerede vi kæder, og så snart et barn var gravet fri, var der andre, som løb ud med det til folk, der bragte det på hospitalet. Det foregik i begyndelsen på alt, der bare kunne trille. Mange bybude dukkede op, deres trehjulede ladcykler var velegnede ambulancer.

Med de bare næver hev og sled vi i murbrokker, bjælker, brædder, og snart var vore hænder et sørgeligt syn, vi rev os på søm, glas osv. Men værst var kalkstøvet. Vi hev efter vejret.

Midt i virvaret så jeg røven af en Hipomand, han sparede ikke sig selv, men hans hylster med en lækker 9 mm pistol skinnede fælt i mine øjne. Hvorfor ikke nakke ham?

Du får aldrig så oplagt en chance, tænkte jeg. Redningsarbejdet måtte gå forud, børn lå stadig klemt inde, det var vigtigere at redde så mange som muligt. Nu var brandfolk dukket op, men de forsvandt lige så hurtigt igen. Første bølge af brandfolk skulle blot finde frem til, hvor og hvordan man bedst kunne sætte ind. De næste brandfolk dirigerede os.

Der begyndte at komme system i tingene, og alle gjorde deres

Lige efter bombardementet var hele kvarteret omkring Den Franske Skole indhyldet i kalkstøv og røg.

Varmen fra branden var dog den største hindring for at hjælpe børnene.

yderste. Vi masede med en dør, længe – alt for længe, en brandmand kom til, og med få slag fra sin økse sprang døren op, så nemt var det, når man altså kunne. Børn lå under en mur, bjælker blev vristet løs rundt om for at blive stukket ind som løftestænger. Igen blev vi dirigeret af et par brandmænd, et par piger blev trukket ud, den ene brandmand spurgte:

– Kan I holde lidt endnu? – Han kravlede ind, vi var ved at segne, men folk strømmede til og løftede og løftede. Så trak han et barn lidt ud, og et barnehoved med et par meget store øjne kom frem. Stille løftede han armen og gav tegn til, at vi godt kunne sænke muren igen. Pigens øjne var rolige, hun vidste, at hun skulle dø.

En kvinde kravlede hen til barnet, snakkede til hende og strøg hende over håret. Nu blev der råbt efter folk, som ville kravle ned i kældrene. Nonner bragte børn frem, og vandet drev af dem, de var ved at være færdige – de havde brugt alt, hvad de havde i sig og lidt til. Vand og gas var strømmet ud i nogen tid, man skulle bruge vand til slukningen, så det var ikke bare at lukke, før gasledningerne var afbrudt.

Da vi kravlede ned, blev det sagt igen og igen: »Pas på gassen«.

Børn blev stadig bjærget fra kældrene, men ikke ret mange. De fleste børn var ude på gangene på vej ned ad en trappe, da alarmen lød – samtidigt med at fly og bomber faldt. Jeg anede ligesom en skakt på stedet, hvor trappen med de mange børn havde været. Hvor længe, jeg arbejdede i ruinerne, aner jeg ikke, næppe mere end nogle få timer, man orkede simpelthen ikke mere. Der strømmede jo også hele tiden friske folk til. Brandfolkene blev ved, deres indsats var simpelthen formidabel. Jeg var og er stadig fuld af beundring og taknemmelighed over deres effektivitet, deres dygtighed og over deres helhjertede indsats.

Derfor, når man i vore dage fra politisk hold snakker om privatisering af vore offentlige redningsvæsener, er jeg konsekvent imod. Uden disse brave redningsfolk havde katastrofen kostet endnu flere uskyldige børns liv.

I et nærliggende teater fik vi nogen forplejning og fik forbundet vore hænder af danske lotter. Nogle enkelte af dem var nogle forfærdelige overklasseløg. De var mere optaget af at tage sig ud og føre sig frem. »Kan alle se mig? Kan alle høre mig? Er jeg ikke dejlig? Var make up'en i orden, var sømmene på silkestrømperne lige«. De fjollede forvirrede rundt og lavede ikke andet end rav i den. De ligefrem konkurrerede om at stå på scenen og sende meddelelser ud til de ulykkelige forældre om, hvem der var dræbt, og hvem der var fundet.

Deres affekterede hellerupske papegøjesnak vidnede tydeligt om, hvorfra de kom. Dette var deres store dag på scenen i rampeplyset. Man skal dog ikke lige glemme, at ude i kulisserne sled mange djærve lotter ubemærket for at hjælpe bedst muligt. Men de »krukkede« kunne jeg nu godt have undværet.

Om aftenen samledes vi. Aktionsstedet var kun et par hundrede meter fra katastrofeområdet, der lå badet i projektørlys, og man gravede stadig som desperate efter overlevende. Det blev et kort møde, beslutningen var enstemmig og klar: Vi udsætter.

ENDELIG DEN 26. MARTS RYGER ALWAYS

En kort beskrivelse af aktionsforløbet

Urene blev stillet, jeg var rundt til grupperne, og alle var på plads. Kun sporvognene lod vente på sig, men vi kunne se, at vore folk holdt dem tilbage 100-150 meter nede ad gaden, de skulle

minutter senere parkeres i krydset Vesterbrogade-Vester Fælledvej-Kingosgade. Lastbiler, trehjulede cykler og alt muligt fyldt var gjort klar til at blive stoppet i hullerne. Når det hele var på plads, kunne tyskerne kun komme videre ved at kravle over forhindringerne under ild fra vore maskinpistoler. Petters gruppe lå med et rekylgevær i en lysskakt foran en forretning, dækket af sandsække. Rekylgeværet alene kunne stoppe alt fra Vesterbos Torv og Værnedamsvej til Gl. Kongevej. Grundigt arbejde også her. Selv ville jeg være i krydset Frederiksberg Allé-Kingosgade med min gamle gruppe samt et par nye folk fra Niels som erstatning for de »gamle«, han havde »lånt«. Det vigtigste for os var at holde flugtvejene åbne, til alle var væk – helst i god behold. For mig var det et job helt uden problemer.

Aktionen gik i gang præcist: Jeg listede lidt ned ad Kingosgade og kunne snart fra et godt skjul holde alle vinduer i gavlen og plankeværket dækket. Ingen vagter kunne smutte og falde angrebsholdet i ryggen ad denne vej. Rytmen var god i mine drenges maskinpistoler. Jeg var lidt stolt, der var sgu' ikke mange her i Kongeriget, der som dem kunne håndtere en fru Madsen. Korte salver, 5-10 skud, bragede uafbrudt, der var ingen ophold, de to arbejdede perfekt, det kunne ikke gøres bedre. Lidt henne ad Kingosgade klattede nogle skud, pludselig kunne jeg høre og skimte Teddy. Hold da helt kæft, hvor var han gal.

Der holdt en vagtværnsvogn, og folkene stod forskræmt med hænderne mere end strakt op mod Vorherre. Han brølede: - Hvad Fanden i hede hule Helvede nosser I rundt her for?

Har I ikke så meget mellem ørerne, at I kan regne ud, at I sætter jeres liv på spil, og at I forstyrrer os i vort arbejde! Løb så hurtigt benene kan bære jer ind i nærmeste opgang og bliv der! Hvis jeg ser mere til jer, bliver I pløkket! Forstået? Løb nu, for Satan!

Bilen stod på flade hjul. Et par skud var gået gennem forruden, fordi de havde været for længe om at finde bremsen. Jeg trak mig tilbage til min gamle plads, jeg var overflødig her. Nu kunne jeg høre signalerne fra angrebsholdet. Der var tændt, og de kunne trække sig tilbage. Nu søgte jeg med min gruppe ned mod Skt. Thomas Plads. Angrebsholdets folk kom sprintende over pladsen, endelig kom Niels.

– Kan vi gå hjem nu? – Alt i orden.

Omsider røg fabrikken Allways på Frederiksberg i det tredje forsøg efter direkte ordre fra England, fordi den fremstillede dele til natjagere og V-2 bomber.

Folkene skred ud til vort samlingssted for dækningsgrupperne i en park på Finsensvej. Jeg havde fået ordre til at møde op ved Marcuskirken og samtidigt holde alle grupper stand by!

»Hjælpsomme« tyskere

Inden aktionen havde vi fået ordre til at møde Brandt ved Marcuskirken bag Forum og holde grupperne stand by. I ildskæret fra Allways fortalte Brandt om den første mislykkede aktion mod Langebro, hvor Klam Terkel havde kørt en lastvogn proppet med sprængstof ind under maskinhuset. Her lod han bilen gå i stå, stod af for at tænde bomben, men de germanske vagter kommer til, og han siger til dem:

– Jeg vil være tilbage om et øjeblik, jeg skal lige ringe efter en kranvogn. Men prøjserne var i det venlige hjørne, han skulle da ikke have besvær og problemer, når de nu alligevel var der, skulle de da nok skubbe ham i gang. Bemærkelsesværdigt var det, at da de først havde skubbet ham væk fra broen, gik bilen i gang igen uden større besvær.

Men hvordan ville Uffe og KK nu gribe opgaven an? Jeg frygtede, at man ville starte et stormangreb, og vidste på forhånd, at det ville koste mange af vore folk livet. Brandt gjorde rede for, at Langebro skulle ryge her og nu, de danske skibe, som tyskerne havde beslaglagt, var klar til afgang.

Én eller anden dukkede op og snakkede med Brandt, som siger:

– I kan sende folkene hjem, der bliver ikke brug for dem. Uffe klarer Langebro. Jeg var lettet. Uffes reaktion på de venlige tyskere, der bare skubbede hans kære bombe væk, var typisk for ham. Han stjal et tog, det kunne de ikke flytte. I den sidste vogn læsset med mursten lå sprængladningen.

Efter aktionen mod Allways troppede grupperne op på Finsensvej; alt var gået som i olie. Torben havde dog været en tur på skadestuen, fordi glassplinter var røget i hovedet på ham ved forsprængningen.

Louis havde tabt sin pistol, og jeg var eddikesur, fordi han før aktionen havde fortalt, at han syntes, en karabin ville være sagen. I velvalgte ord havde jeg forklaret ham, at han var bindegale, han kunne ikke se en pind i mørket – og slet ikke tage sigte. Jeg spurgte ikke, men var ret overbevist om, at han alligevel havde fjollet rundt med sin kære karabin. Uden et ord gav jeg ham min pistol til låns, ord var overflødige. To dage efter kunne man i aviserne læse, at en cyklende tysk officer var skudt ved Christianshavns Vold. Han var blevet holdt op, men døde, fordi han ikke kunne køre på cykel uden hænder. Brandt spurgte ihærdigt, om det var nogen af mine, der havde slået ham ihjel. Jeg havde ikke spurgt Louis, hvorfra han havde sin nye pistol, derfor kunne jeg med sindsro sige, at ingen havde rapporteret til mig.

På dette tidspunkt af krigen var jeg i øvrigt hamrende ligeglad med alt og alle. Pistolen, Louis fik, var samme slags som Lille Svends, en italiensk 9 mm Beretta. Udmærket pistol, den fyldte ikke alverden. Københavns Kommune betalte som regel en million kroner i bøde til tyskerne, når en tysker blev slået ihjel. Her var tale om en officer. Prisen på en sådan kendte jeg ikke, men pistolen har givetvis været dyr.

Dagen efter vor aktion hørte vi den blive gengivet på grammofoonplade over svensk og engelsk radio. Frit Danmarks Radiostudie havde i en lejlighed lige over for fabrikken optaget det hele på en voksplade. Der var flere pauser på grammofoonpladen, mine folks maskinpistolild lød ikke, som jeg huskede den fra aktionen. Efter krigen fik jeg en forklaring på det: Da forsprængningen drønedede, sprang ledningerne fra en bilakkumulator af, og man måtte så dreje pladetallerkenen rundt med hånden.